

Ve vložce č. 1822 pozemkové knihy pro katastrální území T. je na listě B) podle kupní smlouvy ze dne 21. listopadu 1561 a vyhlášky zemského soudu ze dne 18. listopadu 1820 vloženo právo vlastnické pro městskou obec T. s věnováním pro kostel Proměnění Páně, farní školu, špitál a jiné nutné potřeby města. K návrhu Stanislava M., který koupil trhovou smlouvou ze dne 8. září 1937 od města T. pozemkovou parcelu č. kat. 1378/42, povolil knihovní soud odepsání uvedeného pozemku bez závad z uvedené vložky, jeho zápis do nové knihovní vložky a vklad vlastnického práva k němu Stanislavu M. Rekursní soud zamítl návrh. Důvody: **Není pochyby o tom, že jde o omezení vlastnictví městské obce T. v prospěch shora uvedených účelů, třebaž tím nebyla zřízena nadace v pravém slova smyslu. Omezení, pokud se stalo pro kostel Proměnění Páně, farní školu a špitál, stalo se v prospěch jmění církevního, které podle § 38 zák. č. 50/1874 ř. z. požívá ochrany státní jako nadání obecně užitečné. Státní správa záležitostí duchovních má právo přihlížeti k tomu, aby se zachovalo základní jmění kostelů a ústavů církevních. Dohlédací právo náleží zemskému úřadu v P. Rovněž ve věcech nadačních jsou dozorčími úřady úřady státní (dvor. dekr. č. 541/1841 Sb. z. s.), a to v souzené věci zemský úřad v P. Podle § 2 vlád. nař. č. 82/1936 Sb. z. a n. zastupuje kmenové jmění katolických kostelů a duchovních obročí obligatorně finanční prokuratura. Je tudíž finanční prokuratura k rekursu v souzeném případě oprávněna. Napadeným usnesením bylo povoleno závadprosté odepsání shora uvedené pozemkové parcely bez souhlasu finanční prokuratury v P., kterého tu, jak shora vyloženo, bylo zapotřebí, ježto jest zúčastněno kmenové jmění církevní a nadační, a bylo proto důvodnému rekursu vyhověno a napadené usnesení, pokud bylo vzato v odpor, bylo změněno, jak jest shora uvedeno.**

Nejvyšší soud nevyhověl dovolacímu rekursu.

Důvody:

Závada, o níž jde, je věcná závada, ke které musí knihovní soudce přihlížeti, ať je zapsána na listu B), nebo na listu C), neboť rozhoduje jedině obsah zápisu, a ten může znamenati omezení vlastnického práva ve prospěch kostela a dalších uvedených účelů. Zdali se tento knihovní zápis stal právem či neprávem, a jaký je jeho právní dosah a význam, nelze v pochybnosti řešiti v knihovním řízení.

Finanční prokuratura nelze odeprít oprávnění k rekursu, protože může jíti o zásah do kmenového církevního jmění, a byla proto podle § 2 č. 6 vlád. nař. č. 82/1936 Sb. z. a n. k rekursu oprávněna.

Čís. 17096.

K žalobě na výmaz zástavního práva jest pasivně oprávněn knihovně zapsaný postupník, třebaže se o výmaz žaluje z důvodu neplatnosti smlouvy, která byla uzavřena mezi postupitelem a hypotekárním dlužníkem a z níž dluh a zástavní právo vzešly.

Rozsudek o takovéto žalobě vydaný se nedotýká právního poměru mezi postupitelem a postupníkem.

Právo domáhati se nicotnosti smlouvy nelze smluvně vyloučiti. Smluvního ujednání, jímž bylo vyloučeno právo napadati právní jednání z důvodu relativní neplatnosti, může se dovolávat jen poctivý smluvce.

(Rozh. ze dne 9. listopadu 1938, Rv I 116/28.)

Písemnou trhovou smlouvou ze dne 22. listopadu 1933 uzavřenou v notářské kanceláři koupili žalobci jako kupující od Václava L. mladšího jako prodávajícího a převzali do společného a nerozděleného vlastnictví a užívání zařízení krámu s pekařskými, cukrářskými, mléčnými a moučnými výrobky a mlékem v domě č. p. 48 v P. za 17.000 Kč. Na trhovou cenu zaplatili žalobci 5.000 Kč a zbytek 12.000 Kč se zavázali zaplatiti Václavu L. mladšímu do 1. ledna 1935 a zajistili jej na svém domě č. p. 44, zapsaném ve vložce č. 44 poz. kn. K., zástavním právem. Prodávající Václav L. mladší postoupil pohledávku na uvedený zbytek 12.000 Kč s přísl. na úhradu svého dluhu svému otci Václavu L. staršímu a podle uvedené trhové smlouvy a postupní listiny ze dne 24. ledna 1934 bylo pak na uvedené nemovitosti patřící žalobcům vloženo zástavní právo na nedoplatek trhové ceny 12.000 Kč s 6% úroky pro žalovaného Václava L. staršího. Podle odstavce VIII. řečené trhové smlouvy se smluvci vzdali práva odporovati platnosti smlouvy z jakékoli příčiny a zvláště pro zkrácení přes polovici pravé ceny nebo pro omyl. Uvádějíce, že před uzavřením koupě a při jejím uzavření tvrdil jak prodávající Václav L. mladší, tak jeho otec (žalovaný), že prodávaný obchod, jež prodávající sám provozoval, vynáší nejméně 200 Kč čistého zisku denně a že se též zaručil za to, že takový zisk dosáhnou i žalobci, dále že veškeré prodávané zařízení krámu jest jeho vlastnictvím a že je úplně zapláceno, že na obchodě, ani na krámském zařízení nevážnou žádné dluhy, avšak že po odevzdání zařízení a obchodu zjistili žalobci, že plnění se strany Václava L. ml. bylo proti vzájemnému plnění žalobců v nápadném nepoměru, ježto žalobci zjistili, že prodávajícím nenáležela vlastnický lednička, že ani ostatní předměty, zejména prodaný pult, tři lisky a čtyři taburety nebyly v jeho neomezeném vlastnictví, že tvrzení o čistém výnosu 200 Kč denně se ukázalo nepravdivé, že naopak obchod šel velmi špatně, že Václav L. mladší byl stíhán četnými exekucemi, dále že v obchodu nebyly vůbec některé prodané předměty, takže žalobce zřejmě Václav L. ml. uvedl listivým předstíráním v omyl, aby jim způsobil škodu, a že, ač i mu bylo známo, že údaje jeho syna Václava L. ml. jsou nepravdivé, žalovaný jeho údaje jako pravdivé potvrdil, domáhají se žalobci na žalovaném Václavu L. mladším, aby byl uznán povinným dáti své svolení k výmazu vloženého zástavního práva za pohledávku 12.000 Kč s 6% úroky. Soud prvního stolu e zamítl žalobu. Důvody: Jest se zabývatí především námit-

kou nedostatku pasivního oprávnění ke sporu. Tuto námitku pokládá soud za odůvodněnou. K trhovému smlouvě, z níž žalobci vyvozují zažalovaný nárok, došlo výhradně mezi nimi a Václavem L. mladším. Je tudíž na žalobcích, aby svoje námitky ze správy, z odškodnění, pro zkrácení přes polovici a z tvrzeného listivého jednání podle §§ 870, 928 a 879 obč. zák. uplatnili nejprve sporem s Václavem L. mladším jako spolusmluvcem a domohli se na něm vyslovení neplatnosti trhového smlouvy, jejíž podstatnou náležitostí je i knihovní zajištění, o jehož výmaz se žaluje. Teprve potom mohli by nastoupiti i proti žalovanému Václavu L. staršímu odporem proti zcizení zástavní pohledávky Václava L. podle odpůrčího řádu. Účast žalovaného při sjednání smlouvy trhově mezi žalobci a Václavem L. mladším, byť byla jakéhokoliv rázu, třeba i žalobci tvrzeného, nemůže založiti jeho legitimaci v souzeném sporu. Trhová smlouva, jež je tu jedině pramenem nároku žalobců, nemůže žalovaného zavazovati, když vůbec nebyl smluvcem. Žalobci ostatně ani o zrušení oné smlouvy nežalují. Žalovaného jest pokládati co do sjednání smlouvy za osobu třetí, neboť není a nebyl k prodávajícímu v žádném poměru, jenž by jej podle zákona spoluzavazoval. Podle tvrzení žalobců byli prý pohnuti k uzavření trhového smlouvy listí se strany žalovaného a listivým předstíráním se strany Václava L. ml., jež prý také žalovanému bylo známo.

Není však rozhodující, že se žalovaný jako otec Václava L. mladšího snad do jednání vměšoval a jeho jednání snad proti pravdě schvaloval. Rozhoduje jen to, že žalovaný nebyl smluvcem. Jen proti spolusmluvci mohli by žalobci uplatniti své námitky směřující k vyslovení neplatnosti smlouvy. To vyplývá jasně ze znění zákonných předpisů §§ 869, 870, 879, 922 a dalších a zejména i z předpisu § 875, druhé věty, obč. zák. Odvolací soud potvrdil napadený rozsudek. Důvody: Odvolatelé souhlasí s žalovaným, že předurčující pro souzený spor jest otázka tvrzené jimi neplatnosti trhového smlouvy o prodeji obchodu. Při tom však žalobci přehlíží, že neučinili mezitímní návrh určovací (§ 236, odst. 1, c. ř. s.). Soud přece z úřadu nemůže určiti v rozsudku sporný právní poměr. Odvolatelé také nežalují na určení neplatnosti trhového smlouvy, nýbrž praví jen v žalobě, že na Václava L. podali dne 9. února 1934 žalobu na neplatnost trhového smlouvy a na výmaz práva zástavního. Když však v souzené rozepři neuplatňují neplatnost smlouvy ani v žalobní žádosti ani neučinili mezitímní návrh určovací, nelze tu řešiti onu otázku, ježto tu schází vůbec předpoklad, z něhož by žalobní nárok mohl býti vyvozován. Ostatně prý soud správně zjistil, že se smluvci v trhovém smlouvě vzdali práva odporovati platnosti trhového smlouvy z jakéhokoliv příčiny a zvláště pro zkrácení přes polovici ceny nebo pro omyl. Pokud odvolatelé dovozují neplatnost smlouvy z §§ 870, 879 č. 4 a 928 obč. zák., odkazuje odvolací soud na v celku správné důvody rozsudku. Předpis §§ 870, 879 č. 4 obč. zák. smluví o druhé smluvní straně, kterou není žalovaný. Není tu proto právního podkladu, aby byl žalovaný uznán povinným dáti souhlas k výmazu práva zástav-

ního. Vývody odvolatelů o přípustnosti námitek z osoby postupitele nejsou případné, neboť postupník v souzeném případě přece nežaluje o zaplacení postoupené pohledávky. Teprve tehdy, kdyby bylo uznáno na neplatnost tržové smlouvy, mohli by se žalobci domáhati výmazu zástavního práva.

Nejvyšší soud uložil soudu první stolice další jednání a nové rozhodnutí.

Důvody:

Podle žalobního žádání jde o výmaz hypotekárního zástavního práva. K takovéto žalobě je hypotekární věřitel pasivně oprávněn nehledíc na to, že nabyl hypotekárního zástavního práva postupní smlouvou a že se výmaz žádá na základě neplatnosti smlouvy uzavřené mezi žalobci (postoupenými dlužníky) a postupitelem, jenž není stranou rozepře. Neobstojí proto námitka nedostatku pasivního oprávnění žalovaného — hypotekárního věřitele.

Z všeobecného ustanovení § 1396 obč. zák. nikterak neplyne, že by se námitky postupitelovy osoby mohly uplatnit jen při žalobě o zaplacení postoupené pohledávky, jak míní odvolací soud.

Mylný je dále právní názor nižších soudů, že otázka neplatnosti tržové smlouvy, která byla uzavřena mezi postupitelem Václavem L. ml. a žalobci a jež je právním základem hypotekárního práva, nemůže býti v souzeném sporu řešena. Nevadí, že se tato otázka dotýká práv Václava L. ml., jenž je v souzeném sporu třetí osobou; soud jest oprávněn i povinen řešiti tuto otázku mezi stranami rozepře co do právního poměru mezi těmito stranami, jeho rozhodnutí ačť nebude mít právního účinku na právní poměr mezi žalobci a postupitelem Václavem L. ml., jenž není stranou v souzené rozepři. Nemíjí třeba, aby byl dříve neb současně učiněn žalobní návrh (§ 228 c. ř. s.) neb mezitímní návrh určovací (§ 236 c. ř. s.) o prohlášení smlouvy za neplatnou — a to ani vůči žalovanému ani vůči postupiteli Václavu L. ml. Otázka neplatnosti tržové smlouvy může býti s právním účinkem mezi stranami rozepře, o niž tu jde, řešena v souzeném sporu o výmaz zástavního práva incidentaliter jako předurčující otázka žalobního nároku na výmaz zástavního práva.

Neobstojí konečně důvody nižších soudů, pokud se dovolávají ustanovení tržové smlouvy, podle něhož »smluvní strany se vzdaly odporovati platnosti tržové smlouvy z jakékoliv příčiny a zvláště pro zkrácení přes polovici ceny nebo pro omyl«. Takovýmto smluvním ustanovením nelze vůbec účinně vyloučiti, aby smluvce uplatnil nicotnost smlouvy, ale i co se týká relativní neplatnosti smlouvy, může se takového ustanovení dovolávati jen bezelstná strana. Podle obsahu žaloby je však uplatněna právě jak nicotnost smlouvy podle § 879 č. 4 obč. zák., tak i uvedení v omyl Istí druhého smluvce, kterého se zúčastnil i žalovaný.

Poněvadž nižší soudy vycházejíce z mylného právního stanoviska, nezjistily skutkový stav podle právě vytčených právních zásad potřebný, je třeba jednání v první stolici a bylo proto rozhodnuto podle poslední věty prvního odstavce § 510 c. ř. s.

Čís. 17097.

Stavební a bytová družstva.

Vyloučený a z rodinného domku vyklizený člen stavebního a bytového družstva jest po rozvázání čekatelské smlouvy oprávněn žádati, aby mu bylo vráceno po vzájemném vyúčtování, co zbylo z platů, jež jako čekatel konal na rodinný domek, třebaž byla ujednána jejich nevypověditelnost.

Vzájemné vyúčtování platů konaných jako stavební zálohy má se státi hned po zrušení čekatelského poměru. Dotčené družstvo nemůže na vyloučeném členu požadovati bez vyúčtování materiálně zaplacení částky, k níž byl odsouzen jako čekatel před zrušením členství, t. j. bez zřetele na vzájemné závazky, vzniklé nově ze zrušení čekatelského poměru.

(Rozh. ze dne 9. listopadu 1938, Rv I 173/38.)

Žalobce byl členem a čekatelem rodinného domku žalovaného družstva, v této vlastnosti konal družstvu různé platy, byl pak z členství i čekatelství družstvem vyloučen a z domku vyklizen. Nyní se domáhá na družstvu zaplacení částky, která podle žalobcova výpočtu následkem ztráty členství a čekatelství pro žalobce ze zaplacených vlastních prostředků, zaplaceného úmoru hypotekárních dluhů a závodního podílu vybývá k dobru. Nižší soudy zamítly žalobu pro tentokrát jen z toho důvodu, že se platy konané žalobcem družstvu staly podle stanov žalovaného družstva nevypověditelnou stavební zálohou.

Nejvyšší soud uložil soudu první stolice další jednání a nové rozhodnutí.

Důvody:

Názor nižších soudů je mylný. Žalobce konal vzpomenuté platy jako čekatel rodinného domku, tedy v předpokladu, že se stane vlastníkem rodinného domku žalovaného družstva. Tento předpoklad však pominul tím, že družstvo vyloučilo žalobce z členství i z čekatelství. Tím tedy žalované družstvo samo rozvázalo se žalobcem čekatelskou smlouvu, rodinný domek určený pro žalobce se tak dostal do volné dispozice družstva a nemá proto družstvo nárok na nevypověditelnost platů, které mu žalobce konal. Nemůže přece žalované družstvo podržeti ony platy i rodinný domek. Musí býti proto mezi spornými stranami provedeno vzájemné vyúčtování, k němuž právě směřuje souzená žaloba. Nevypo-